


# 4 Rad s jednostraničnim i višestraničnim dokumentima

Imate ideju kako da promovirate svoj proizvod ili uslugu; imate slike, tekst i smislili ste upečatljiv naslov. Naredni korak je definisanje dimenzija u okviru kojih ćete iskazati svoju marketinšku ideju, a za to će vam dobro doći razumevanje vodiča u programu CorelDRAW.

Da li vam treba letak, ili možda brošura na četiri strane? Ovo poglavlje se bavi početkom svakog grafičkog projekta: podešavanjem strana u programu CorelDRAW. Učićete o orijentaciji strane, njenim dimenzijama na ekranu i u štampi, menjanju redosleda strana, a usput ćete steći i praktično znanje o tome šta treba da uradite – i šta da naredite Corelu – da biste napravili stranu koja odgovara vašim idejama.

 **Napomena** Preuzmite i raspakujte sve datoteke iz arhive Chapter04.zip da biste pratili vežbe iz ovog poglavlja.

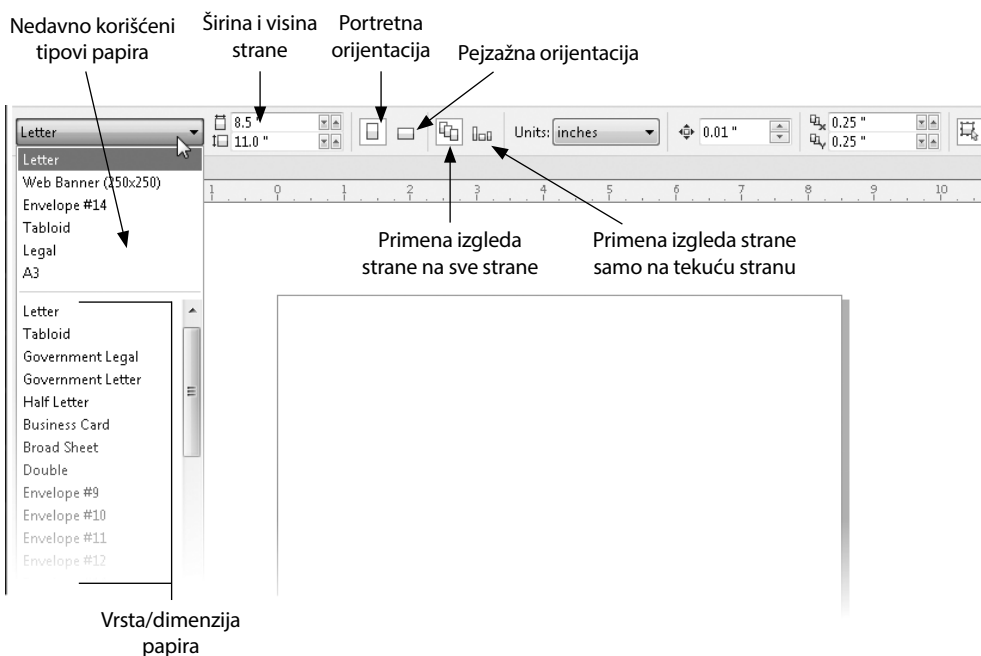
## Podešavanje strane dokumenta

Svaka nova datoteka koju napravite ime sopstveni skup *svojstava strane* koja se odnose na dva aspekta: *fizička svojstva* i *parametri prikaza*. *Fizička svojstva* se odnose na veličinu, dužinu i boju svake strane, kao što biste definisali list papira u stvarnom svetu. *Pomoću parametara prikaza* zadaje se kako će vrednosti strane biti *posmatrane*. Počecemo od najčešćih opcija, a potom preći na specijalizovana svojstva.

## Upravljanje veličinom i orijentacijom strane

Ako ste isključili prikazivanje uvodnog ekrana pri pokretanju programa (uklanjanjem potvrde iz polja **Always show the welcome screen at launch**), CorelDRAW će otvoriti dokument u svojoj podrazumevanoj veličini, a ona može zavistiti od jezičke verzije Corela koju koristite. Za autora ove knjige to je veličina US Letter, 8 1/2" × 11", ali se ona može promeniti. Veličinu dokumenta najbrže ćete promeniti pomoću trake svojstava dok je aktivna alatka **Pick** – i dok nijedan objekat nije izabran. Traka svojstava sadrži opcije za podešavanje standardnih ili namenskih dimenzija strane i za podešavanje orijentacije, a prikazana je na slici 4-1. Ukoliko imate višestranični dokument, traka svojstava omogućava i menjanje svih strana odjednom ili menjanje samo prikazane strane.

Opcije za tip i veličinu papira i za orijentaciju strane upravljaju formatom dokumenta. Ukoliko vam treba specifičan format za štampanje rada, naredni odeljci objašnjavaju opcije koje su vam dostupne u programu CorelDRAW.



SLIKA 4-1 Veličinu i orijentaciju strane menjaćete na traci svojstava.

## Vrsta i veličina papira

Da biste bili sigurni da strana u Corelu odgovara papiru u štampaču, najlakše je da odaberete opciju **Paper Type/Size** na traci svojstava. S padajuće liste možete odabrati neku od uobičajenih veličina (**Letter**, **Legal**, **Tabloid** itd.). Kada odaberete opciju, dimenzije će se automatski prikazati u poljima za širinu (**Width**) i visinu papira (**Height**) na traci svojstava. Ukoliko vam ne treba mnogo različitih veličina papira, pritisnite dugme **Edit This List** na dnu padajuće liste i uklonite iz spiska veličine koje retko koristite: pritisnite **Delete Page Size** u okviru za dijalog **Options**.

- **Širina i visina strane** Niste ograničeni samo na veličine koje odgovaraju veličinama papira u štampaču; vrednosti širine i visine strane možete slobodno podešavati tako da odgovaraju bilo kojoj veličini papira. Da biste zadali namensku veličinu papira, upišite konkretne vrednosti direktno u polja **Page Width** (širina strane) i **Page Height** (visina strane), pa pritisnite **ENTER**.
- **Pejzažna/portretna orijentacija** Pritisnite dugme **Portrait** (portret) ili **Landscape** (pejzaž) na traci svojstva dok koristite alatku **Pick** (i nema izabranih objekata) da biste zadali odgovarajuću orijentaciju. Ukoliko je širina strane koju ste uneli manja od unete visine strane, orijentacija je automatski podešena na portretnu, i obrnuto za pejzažnu orijentaciju. Menjanje orijentacije automatski zamenjuje mesta vrednostima unetim u polja **Page Width** i **Page Height**.
- **Sve strane/tekuća strana** Možete napraviti dokument sa najviše 999 strana, i to tako da svaka ima proizvoljnu veličinu ili orijentaciju. Dugmad **All Pages** (sve strane) i **Current Page** (tekuća strana) funkcionišu po principu „jedno ili drugo“ – kao i dugmad za orijentaciju – pa možete zadati veličinu za sve strane u dokumentu odjednom (što je podrazumevano izabrano) ili samo za tekuću stranu. Da biste samo tekuću stranu definisali različito od ostalih strana dokumenta, pritisnite desno od ova dva dugmeta (levo od padajuće liste **Units**) i zadajte novu veličinu i orijentaciju strane. Ostale strane u dokumentu neće se promeniti kada odaberete ovu opciju.

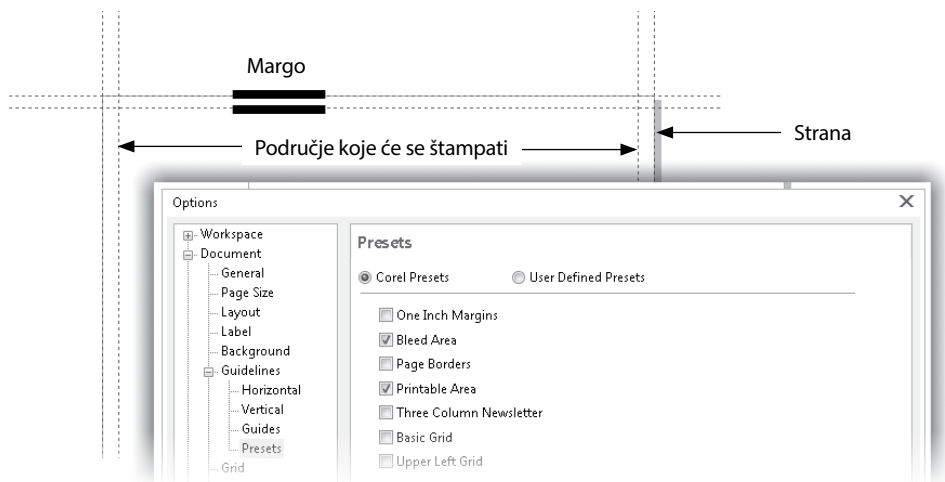
**Napomena**

Ako slučajno uklonite veličinu strane sa spiska, a ona vam kasnije zatreba, možete je ponovo napraviti. Pritisnite padajuću listu **Paper Type/Size** na traci svojstva, pa odaberite **Edit This List**. Definišite stranu, dajte joj ime i snimite je u okviru za dijalog **Options | Page Size**.

## Opcije prikaza strane

S podrazumevanim parametrima, kada odaberete **File | New** videćete pravougaonik u radnom prostoru. Taj pravougaonik predstavlja stranu dokumenta određene visine i širine. Međutim, *nećete* videti kako će se strana odštampati na vašem štampaču ili u štampariji. Kad god štampate stranu, videćete dva područja: *područje koje se može odštampati* (engl. *printable area*) i *margo* (engl. *bleed area*), a možete dodati njihove vodice prikazu strane... i tako osigurati da objekti i tekst na ivicama rada ne budu samo delimično odštampani. Naravno, želite da se navedeni delovi vide kada dizajnirate stranu za štampu; hvatalice papira (grajferi) na štamparskim mašinama često sprečavaju štampanje od ivice do ivice. Da bi CorelDRAW dodao vodice za margo i područje koje će se štampati (*bezbednosne vodice*), pritisnite **CTRL + J**, a zatim odaberite **Document | Guidelines | Presets**; potvrdite polja **Printable Area** i **Bleed Area**, kao na narednoj ilustraciji. Margo se proteže do ivice strane, i to je ispravno za kućne štampače (pročitajte narednu napomenu).

**Napomena** *Margo* je deo odštampane slike koji se proteže preko ivice strane. Kada štampate na kućnom štampaču, nećete imati margo jer je on bitan samo kada se strana u štampariji opseca do konačne veličine knjige. Na primer, ako štamparska mašina koristi papir veličine 12"×14" (30,5×35,6 cm), a konačna veličina nakon opsecanja iznosi 8½"×11" (21,6×27,9 cm), možete zadati margo dimenzija 10"×13" (25,4×33 cm) da bi se crtež prostirao do ivica strane koju će publika čitati.

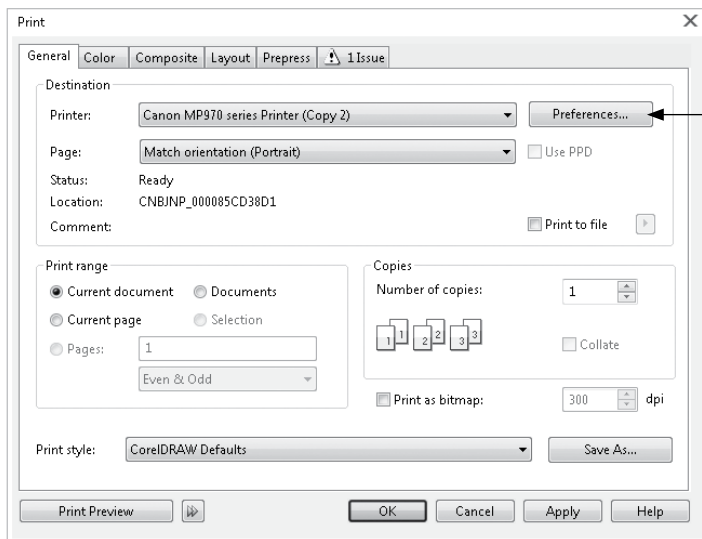


**Napomena** Ako štampate na foto štampaču bez ivica, područje na kome će se štampati biće iste veličine kao i sama strana.

Svojstva **Printable Area** i **Bleed Area** zavise od opcija štampača koje odaberete u okviru za dijalog **Print**; to je nova, pojednostavljena lokacija za parametre štampanja u verziji X7. Možete da pritisnete **CTRL + P** (**File | Print**) da biste došli do željenog štampača i osnovnih opcija na kartici **General**. Dugme **Preferences**, kao i u većini Windows programa, vodi vas do opcija drajvera matičnog štampača koje su, na primer, zasnovane na svojstvima Canon igličnog štampača, a ne Corela. Da biste proverili oznake za opsecanje, položaj slike na strani i druge opcije, pritisnite karticu **Layout**.



**Savet** Margo ćete podesiti u odeljku **Tools | Options | Document | Page Size**, preko polja **Bleed**. Margo može imati bilo koju vrednost između 0 (što je sama ivica strane) i 900.0 inča (što je blesavo). Obavezno potvrdite polje **Show Bleed Area** pre nego što pritisnete **Apply** da biste na ekranu mogli da vidite kako ste podesili dokument.



Pritisnite da biste odabrali veličinu strane i ostale opcije štampača

## Upravljanje pozadinskom bojom strane

Da biste zadali pozadinsku boju za dokument, odaberite **Tools | Options | Document | Background**. Pored toga, postoji i zgodno dugme na standardnoj traci koje otvara okvir za dijalog **Options**. U tom okviru za dijalog, podrazumevano je odabrana opcija **No Background** (bez pozadine).

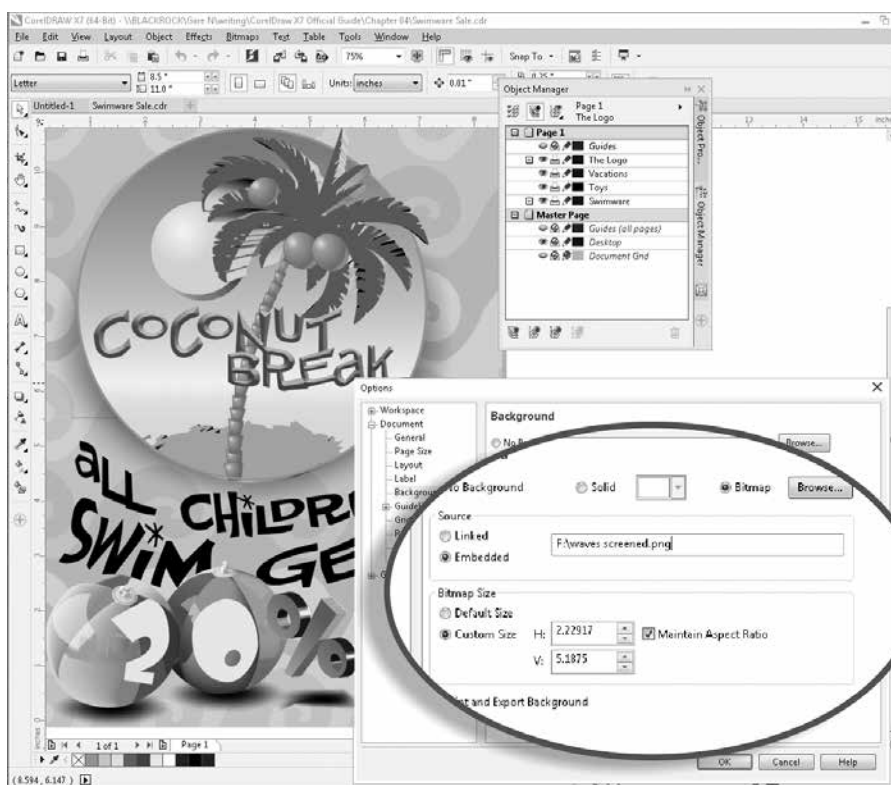


**Savet** Možete preskočiti biranje menija **Tools** da biste došli do okvira za dijalog **Options**. Dugme **Options** nalazi se na standardnoj traci (što znači da je uvek vidljivo), a ima sličicu sa poljima za potvrdu.

- **Solid** Odaberite ovu opciju i boju preko birača da biste zadali bilo koju ujednačenu boju za pozadinu strane. Pritisnite **More** na biraču boje da biste koristili birač u drugim modelima boja (RGB, CMYK itd.), da biste zadali boju preko mešača boje ili specifične palete boje. Pored toga, možete upotrebiti alatku **Eyedropper** (pipetu), levo od dugmeta **More**, da biste odabrali *bilo koju boju s bilo kog mesta na monitoru*; alatka **Eyedropper** može da napusti prozor programa CorelDRAW. To znači sledeće: ako korisničko okruženje nije maksimirano, pipetom možete uzeti uzorak boje sa neke ikonice na radnoj površini! Kada izaberete boju, ona će biti dodeljena pozadini strane, ali ne i margou i radnoj površini.
- **Bitmap** Odaberite ovu opciju da biste za pozadinu strane koristili rastersku sliku (bitmapu). Pritisnite dugme **Browse** da biste otvorili okvir za dijalog **Import**, pa pronađite i izaberite rastersku sliku. Pozadinske rasterske slike ređaju se u vidu pločica onoliko puta koliko je potrebno da se popuni strana. Možete i promeniti veličinu pločica tako što ćete pritisnuti radio-dugme **Custom Size**, a potom uneti vrednosti. Najbolje rasterske slike za šare jesu one koje su osmišljene tako da se bešavno spajaju. Na slici 4-2 možete videti gotov crtež na kom ćete

uskoro početi da radite. *Swimwear Sale.cdr* koristi šaru sa prigušenim talasima, jednu od nekoliko datoteka koje se nalaze u zipovanoj arhivi, da bi letak za rasprodaju imao diskretnu grafičku temu. Opcija **Bitmap** je odlična za pravljenje više različitih znakova ili kancelarijskog materijala koji sadrže različit tekst, ali moraju biti međusobno povezani temom. Na primer, možete da napišete različit tekst na slojevima kao što su „Rasprodaja kupaca kostima“, „Popust za letovanje“ i „Rasprodaja igračka na naduvavanje“, a da zatim odštampate različite znakove tako što ćete sakriti sve slojeve osim jednog. Ne možete slučajno pomeriti pozadinu, a ova tehnika je brz način da napravite stranu kada vam treba 12 različitih poruka sa zajedničkom pozadinom.

- **Source** Opcija **Source** omogućava da zadate spoljnu vezu do datoteke rasterske slike ili da sačuvate njenu kopiju sa datotekom CorelDRAW dokumenta. Odaberite opciju **Linked** da biste zadržali spoljnu vezu odnosno **Embedded** da biste rastersku sliku sačuvali s dokumentom. Kada je izabrana opcija **Linked**, biće prikazana putanja do datoteke slike, a sama rasterska slika mora biti dostupna CorelDRAW-u tokom štampanja. Ova opcija je veoma korisna kada treba da štedite na veličini snimljenih CorelDRAW datoteka; pored toga, možete izmeniti pozadinsku rastersku sliku u PHOTO-PAINT-u ili Painteru, pa kasnije ponovo učitati izmenjenu sliku.



SLIKA 4-2 Upotrebite rastersku sliku kao pozadinu za crteži i tekst.

- **Bitmap Size** Ova oblast sadrži radio-dugmad za naizmenično biranje opcija. Ako odaberete **Default Size**, pozadina će se pojaviti na strani jer originalne dimenzije rasterske slike omogućavaju da se ona reda u vidu pločica koje se ponavljaju onoliko puta koliko je potrebno da se ispuni strana. Međutim, ako želite manju rastersku sliku (što znači i više pločica), pritisnite dugme **Custom Size**. Opcija **Maintain Aspect Ratio** (očuvanje proporcija) podrazumevano je potvrđena; verovatno ne želite da pozadina izgleda spljošteno ili razvučeno – kada je opcija **Maintain Aspect Ratio** uključena, treba da unesete samo jednu vrednost, u polje H (visina) ili u polje V (širina), a CorelDRAW će automatski popuniti drugo. Imajte na umu da rasterske slike zavise od rezolucije, za razliku od vektorskih crteža. Stoga, rastersku sliku možete smanjivati, ali nemojte pokušavati da je povećate jer će u tom slučaju ona proći kroz nešto što se naziva promena broja piksela ili *resampling*, a njegov rezultat je često mutna slika. Upamtite: smanjivanje = da; povećavanje = ne.
- **Print And Export Background** Ovu opciju koristite da biste zadali hoće li pozadina strane biti deo datoteke crteža kada je budete izvozili ili kada dokument budete štampali. Dostupna je kada za pozadinu strane odaberete opcije **Solid** i **Bitmap**; podrazumevano je aktivna.

Sada otvorite *Swimwear Sale.cdr* i pregledajte opcije pozadine da biste pozadinu sa talasima zamenili nečim što vam se više dopada.

## Vežba Menjanje pozadinske rasterske slike

1. Ako još niste raspakovali sadržaj zip datoteke za ovo poglavlje, uradite to sada, napravite direktorijum za PNG slike i smestite ih u njega.
2. Dok je dokument *Swimwear Sale.cdr* otvoren, odaberite **Tools | Options | Document | Background**.
3. Videćete da je dugme **Bitmap** odabrano (već je odabrana rasterska slika za pozadinu) i da je rasterska slika ugrađena u datoteku. To znači sledeće: ukoliko nemate rastersku sliku na disku, naredni korak će zauvek zameniti datoteku *waves screened.png*, što treba da imate na umu kada ugrađujete rastersku sliku. Često je korisno da prosto postavite vezu do spoljne rasterske pozadine kako ne biste morali pamtiiti imate li rezervnu kopiju slike. Pritisnite dugme **Browse** i pronađite direktorijum za PNG datoteke koji ste napravili u koraku 1.
4. Odaberite jednu od PNG datoteka, ili neku svoju sliku. Kada je datoteka izabrana, pritisnite **Import**.
5. Ne možete da pregledate izgled uvezene slike; možete samo da pritisnete **OK** i pogledate kako nova pozadina utiče na kompoziciju. Ipak, pre nego što to učinite, probajte da podesite opcije u odeljku **Custom Size** tako da ne budu one podrazumevane. Ako koristite neku od ponuđenih rasterskih slika za ovo poglavlje, probajte da podesite **Height** i **Width** na **3"** (7,62 cm). Pritisnite **OK** i strana će dobiti novu pozadinu.

6. Mogli biste otvoriti **Object Manager** (**Window | Dockers | Object Manager**) i pritisnuti ikonicu **Visibility** za sloj „Swimwear“ tako da sličica oka bude zatvorena. Tako ćete sa strane ukloniti sve osim pozadinske slike i logotipa na vrhu. Sada možete da napravite različit letak – koristeći istu pozadinsku rastersku sliku i logotip – tako što ćete, na primer, pritisnuti „Vacations“ da biste zadali tekući sloj.

Druga mogućnost kada želite da pravite varijacije izgleda strane jeste da radite sa glavnim slojevima (Master Layers) o kojima govori poglavlje 6.



#### Savet

Ukoliko se čini da rasterska pozadina u nekom području ima beli šav, to je vizuelni efekat pokušaja rasterske slike da se stopi sa samom stranom, koja je bela, umekšavanjem ivica (engl. *anti-alias*). Ako uvećate i umanjite prikaz, tanka bela ivica će nestati jer se u nekim rezolucijama prikaza umekšavanje ivica poklapa sa rezolucijom ređanja pločica pozadine. *Sam* crtež biće odštampan bez vidljivih belih ivica; ovo je samo problem s prikazom strane.

## Korišćenje slojeva i oznaka

Traka svojstava se koristi za podešavanje osnovnih veličina i orijentacije strane i papira, ali dizajneri često moraju da osmisle etikete, brošure, položene („šator“) čestitke i uspravljene čestitke, koje se *ne štampaju na papirima standardne veličine*. Te radove definitivno nećete praviti na isti način kao jednostranični letak. Srećom, CorelDRAW nudi specijalizovane postavke strane do kojih vas vodi samo nekoliko pritisaka mišem, pa ne morate sedeti ceo dan za stolom i savijati papir da biste shvatili gde se nalaze linije za presavijanje i gde tekst treba da bude ispisan naopačke. Te prečice se ne nalaze na traci svojstava – morate otvoriti okvir za dijalog **Options** da biste ih izabrali s padajuće liste **Layout**.

## Biranje specijalizovane postavke strana

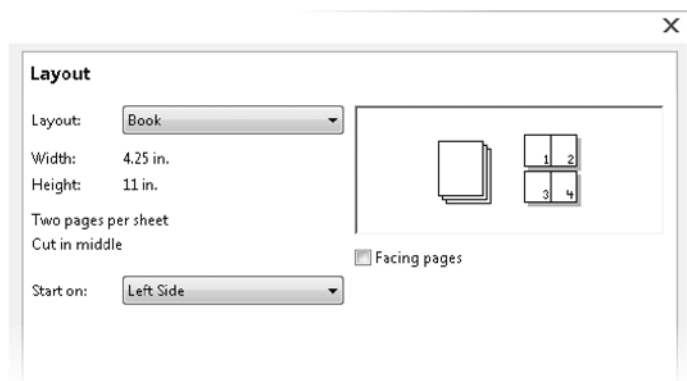
Na strani **Layout** okvira za dijalog **Options**, možete odabrati neku od sedam specijalizovanih postavki strana za dokument, uključujući **Full Page** (puna strana), **Book** (knjiga), **Booklet** (brošura), **Tent Card** (položena čestitka), **Tri-Fold Brochure** (trodelna brošura), **Side-Fold Card** (bočno presavijena četvorodelna brošura) i **Top-Fold Card** (odozgo presavijena četvorodelna brošura).



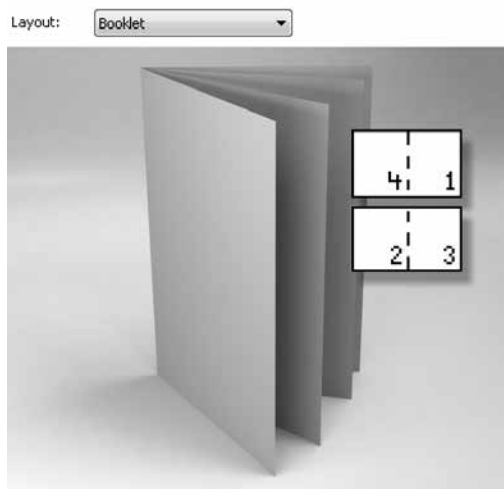


Biranje nekog od tih stilova strana odmah deli tekuću veličinu strane na horizontalne i vertikalne strane, na osnovu prikaza datog u okviru za dijalog.

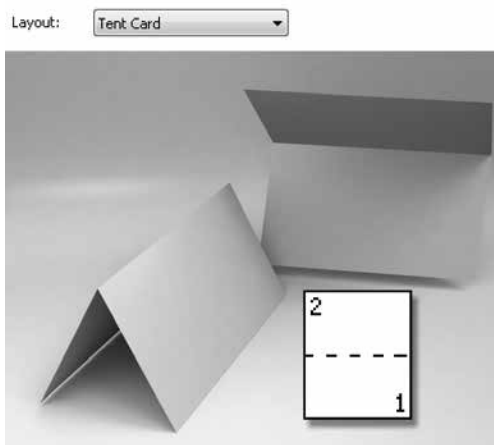
- **Full Page** Ovaj stil je podrazumevani za sve nove dokumente i formatira dokument u pojedinačnim stranama, kao što su one prikazane na prethodnoj ilustraciji.
- **Book** Format **Book**, prikazan na narednoj ilustraciji, deli stranu dokumenta na dva jednaka vertikalna dela, a svaki deo se smatra zasebnom stranom. Kada se štampa, svaka strana će biti odštampana kao zasebna strana.



- **Booklet** Slično kao format **Book**, format **Booklet** deli stranu na dva jednaka vertikalna dela. Svaki deo se smatra zasebnom stranom. Međutim, prilikom štampanja, strane se uparuju prema tipičnom planu montaže, u kojem se strane uklapaju na osnovu njihovog konačnog položaja u brošuri. Ako brošura ima četiri strane, to znači da će strana 1 biti uparena sa stranom 4, a strana 2 sa stranom 3, kao što je ovde prikazano.



- **Tent Card** Format **Tent Card** deli stranu dokumenta na dva jednaka horizontalna dela, iako se svaki deo smatra zasebnom stranom. Pošto je list u ovom formatu presavijen na sredini, svaka strana dokumenta biće odštampana u sekvenци i postavljena tako da nakon presavijanja bude uspravna.



- **Side-Fold Card** Format **Side-Fold** deli stranu dokumenta na četiri jednaka dela, vertikalno i horizontalno. Kada se odštampa, svaka strana se štampa u sekvenци i postavlja i rotira tako da odgovara konačnom presavijenom rasporedu. Presavijanje odštampane strane vertikalno, a zatim horizontalno daje ispravan redosled i orijentaciju.